

Q. F. E. I. S. T.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA,

De

DISCRIMINE Inter ECCLESIAM Et REMPUBLICAM;

Qvam,

Ex consensu Ampliss. Collegii Philosoph.

In Reg. Academia Aboënsi,

Sub PRÆSIDIO

HENRICI HASSEL,

Eloqventiæ PROFESSORIS Reg. & Ordin.

FACULT. PHILOSOPH. h. t. DECANI,

Summos in Philosophia Honores

Rite adepturus

Publice examinandam proponit

JACOB. ABRAH. ALANUS.

In AUDITORIO MAJORI die XVIII Junii, A. O. R.

MDCCXLI. Horis a. m. solitis.

N: 5

A B O Æ,

Typis Academicis exprimeb. Joh. Kiæmpe, R. U. T

J. H. Hassel.

REVERENDISSIMO
DOMINO

DN. GUSTAVO A- DOLPHO HUMBLE,

S. Theol. DOCTORI Consummatissimo,
Diœcœlos Wexionentis EPISCOPO Eminentissimo,
Collegii Sacri Præsidi, Gymnas & Schol. EPHORO
Gravissimo,
MÆCENATI MAGNO, & AVUNCULO EXOP-
TATISSIMO,

REVEREN-
DOMI-

DN. DANIELI

S. Theol. Doctori
Diœcœlos Borgoënsis E-
Sacri Synedrii Præsidi, Gymnas.
MÆCENA-

*Quam de discriminine inter Ecclesiam & Rem-
BIS, MAECENATES MAGNI, consecra-
adit Favor Vester erga Literas earumque cultores
cumenta. Speramus præterea hoc argumentum VO-
geritis munera in Ecclesia, cuius hic jura pro paro
publicam optime animatis, ingratum esse non poterit,*

REVERENDISSIMO

DOMINO

DN. JONAE FAH- LENIO,

S. Theol. DOCTORI Consummatissimo,
Dioecesis Aboensis EPISCOPO Eminentissimo;
Academiæ ibidem PRO CANCELLARIO Magnifi-
centissimo,
Consistorii Ecclesiastici Præsidi, & Schol. EPHORO
Gravissimo,
MÆCENATI MAGNO,

DISSIMO

NO

JUSLENIO,

Consummatissimo,
PISCOPO Eminentissimo,
& Schol. EPHORO Gravissimo,
TI MAGNO,

publicam consignavimus dissertationem, hanc VO-
re sustinuimus. Istam nobis confidentiam in primis
eximius, cuius etiam nos haud vulgaria cepimus do-
BIS non displiciturum fore. Vos enim amplissima
te virili adseruimus. VOBIS quoque erga Rem
quod ejus Majestatem vindicamus. Idem pacis

5

Et ordinis amantissimi, non improbabitis institutum, quo inter Ecclesiam & Rem publicam termini figuntur. Principia quicquidem hic secuti sumus plana & evidenter, que nemo convellere poterit, nisi religionem ipsam vel imperium invadere voluerit; Verum, si qui prater opinionem nostram in tractationem irrepererint errores, eorum veniam qua pars est reverentia precamur. Excipiatis igitur, MAECENATES, fronte serena animoque benigno, quod lobis offerimus pri & venerabundi animi monumentum, ejusque auctorem solito favore prosequi ne dedignemini, qui dum vixero sum

**REVERENDISSIMORUM NOMINUM
VESTRORUM,**

eliens Devotissimus

JACOB. ABRAH. ALANUS.

VIRIS

Admodum Reverendis & Praeclarissimis
Mag. SAMUELI Mag. HENRICO H.
ROGBERGIO, ALANO,
Pastori in Fröaryd meri- Antistiti in Vehmo & Lo-
tissimo ; calax dignissimo ;
Affini Honoratissimo, Consangvineo Aman-
tissimo ,

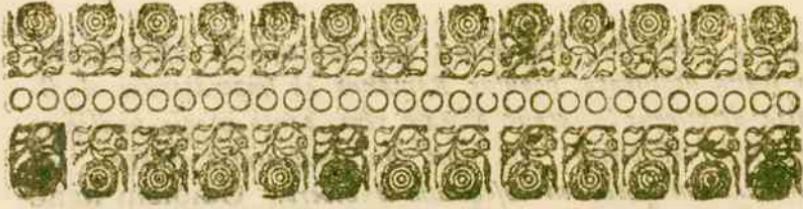
VOBIS, *Affinis & Consangveneri dilectissimi, in
amoris & grati animi tesseram, hanc di-
catam volui opellam, cum voto sincero pro inco-
lumentate ac felicitate VESTRA perenni.*

Admodum Reverendis atque Praeclarissimis
Nominibus Vestris,

*Fide & obsequio devinctissimus
JACOB. ABRAH. ALANUS.*

EPITOME.

- §. I. Institutum aperit.
- §. II. Definitionem Ecclesie sifit.
- §. III. Ide m Republice exhibet.
- §. IV. Religionem Christianam imperio non subjacere evincit.
- §. V. Formam aliquam regiminis Ecclesia non convenire monstrat.
- §. VI. Ecclesiam gaudere jure ferendarum legum, jurisdictione & executione negat.
- §. VII. Ecclesiam jus directionis habere ostendit.
- §. VIII. De fine Ecclesie agit.
- §. IX. Finem Republice proponit.
- §. X. De jure Ecclesie circa confessiones publicas, & earum interpretationem tradit.
- §. XI. Republice suum jus circa confessiones iſtas vindicat.
- §. XII. Ecclesie jus eligendi Ministros attribuit.
- §. XIII. Republice jus circa hanc electionem expendit.
- §. XIV. Ecclesie jus determinandi decorum adsignat.
- §. XV. Republice præter summam inspectionem circa decorum illud, jus locum ac tempus actibus Ecclesiasticis prescribendi adserit.
- §. XVI. Quid Republice licet circa excommunicationem; adfert.
- §. XVII. Ecclesie jus in bona sua adscribit.
- §. XVIII. Republice summam inspectionem & extrema urgente necessitate, dominium in illa emens competere adstruit.
- §. XIX. De translatione jurium Ecclesie tractat, & finem dissertationi impoavit.

§. I.

EX quo religio Christiana in civitatibus publica auctoritate recepta fuit, & Ecclesia cum Republica in unum quasi corpus coailuit, halce Societates inter se discernere, earumque jura certis limitibus circumscribere arduum sane multique discriminis negotium erat. Quamvis ex sententia *CHRISTIANI THOMASII* (a), prima statimina papismi in seculo secundo quærenda sint; seculo tamen IV, fuscipiente religionem Christianam Imperatore *CONSTANTINO MAGNO*, factum est, ut Sacerdozo non solum honoribus opibusque augeretur, variis prærogativis Sacerdotum gentilium in illum translatis, verum etiam juribus instrueretur imperio præjudicantibus; quæ licet primum exerceret moderate, hisce tamen principiis deinde abusus, potestatem justos ultra limites longe protendit. Ad hoc audendum ipsa rerum in orbe Christiano facies invitavit. In dies enim, fatente *GVICCIARDINO* (b), Imperatorum auctoritate, tum ex continua illorum ab-

A.

sen-

(a) in Cautel. Jurispr. Ecclesiast.

(b) de origine potestat. secul. in Eccles. Rom.

sentia, tum quod gravissimis in Oriente bellis desinarentur,
 in Italia debilitata, populus Romanus ab Imperatorum obedi-
 entia decessens, atque ob eam rem tanto magis pontifices
 presentes respiciens, eis cœpit non obedientiam quidem, sed
 voluntarium quoddam obsequium exhibere. Odiosam hanc
 pontificum dominandi libidinem turbaverunt quidem
Gotorum, Vandalarum &c. in Italiam irruptiones, ita,
 ut Imperatoribus per curricula annorum haud pauca
 parere necesse haberent. Hæc vero non obsta-
 bant, quo minus violentis excommunicationibus,
 & aliis quoque modis insitam imperandi cupidinem
 prodiderint, donec Imperator *HOCAS, Bonifacium*
 III. *summum & universale Episcopum* pronunciaret.
 Hoc axiome obtento, potestatis quoque secularis in-
 vadendæ impetum cœpit sedes Romana, quem re-
 tardarunt paullulum commemoratione sua in Italia
Longobardi; quibus Regum *PIPINI & CAROLI*
MAGNI auxilio pulsis, pontifices in sinu læta-
 bantur; quievit tamen aliquantum furor papi-
 sticus, imperii habenas tenentibus posteris *CAROLI*
MAGNI. His vero tractis & remotis, omnia Ecclesiæ
 & Reipublicæ jura occupavit papa Romanus, reli-
 quis obsequii gloria relicta (γ) Rempublicam ergo
 ita opprimebat, ut parum omnino potestatis hæc habe-
 ret residuum. Post cœptam vero reformationem,
 quum id ageretur omni studio, ut sua Reipublicæ
 jura

(γ) conf. CHRIST. THOMASI Hist. contentionis
inter Imperium & Sacerdotium.

jura restituerentur, quidam Princeps in alterum extreum prolapso, in religionem Christianam ejusque privilegia, idem atque in cetera jurium Majestaticorum objecta imperium sibi arrogauit. Eo nomine præsertim notari meretur Anglorum Rex HENRICUS VIII, qui reje^ctio papa, absolutam in Sacris potestatem usurpavit, cui qui se substernere nollent cives, incurrebant in crimen rebellionis, mortis suppicio expiandū. Hujus culpe reus factus ipse Regni Cancellarius THOMAS MORUS, Vir non minus eruditio- ne, quam prudentia civili & meritis in Rempubli- ca in insignis, in extrema senectute capite plectebatur. Nec defuerunt omnino in orbe eruditio-, qui absurdī hujus juris vindices agere voluerint; ad quod ingenio abusus est THOMAS HOBBES, etiam An- glus, qui magno argumentorum apparatu probare conatus est, Rempublicam contra motus internos, ex religione oriundos, muniri non posse, nisi imperium ad ipsam religionem se extendat. Huc totus colli- mat liber, ut monstrosi argumenti, ita monstroso Leviathanis nomine inscriptus. Non tamen le deter- reri passi sunt Viri, & Patrum & nostra memo- ria acutissimi, & illi quidem ex Protestantium nu- mero, quin Ecclesiam & Rempublicam penitus per- quirereat, ut vera utriusque societatis natura ea- rumque ad se invicem relatione perspecta, quæ cui- libet competant jura detegerent adstruerentque. Ma- gnopere enim, ut nervose differit illustris PUFENDOR- FIUS (δ), tum rei Christiane, tum & tranquillitatis ci-

Vilis interess' accurate definiri, quoisque se extendat potestas Ecclesiastica - - - - - & quantum juris circa Sacra Summis Imperantibus civilibus competit. Horum enim fines nisi rite regantur, non possunt non ingentes abusus, turbe, oppressiones in Ecclesia iuxta ac Republica provenire. Horum institutum persecuti de DISCRIMINAE inter ECCLESIA M & REPUBLICA M, DEO proprio, nonnulla commentabimur. Tuum est B. L. imites oculos benignumque adpectum huic opellæ impertire, quod vel ideo nobis pollicemur, quia omni partium studio procul faciliere iusso, solam veritatem nobis propositam habemus.

§ II.

REm ipsam adgrediuntur a definitione Ecclesiæ ordinarii. ECCLESIA * EST SOCIE FAS ** CHRISTIANORUM *** EANDEM DOCTRINAM PROFITENTIUM. * Non ignoramus Theologos aliter definire Ecclesiam externam. Verum ab illa definitione de industria abstinemus, quum ea contineat, quæ ad forum philosophicum non pertinent. Nec impedit, quod minus una eademque res pro diverso considerandi modo, diverse etiam possit definiri. Sunt præterea nonnulli, qui vocem Ecclesiæ ea latitudine accipiunt, ut quemcunq; cœtum, hoc est collectionem pluriū eidem religioni addictorū eo nomine compellent, atq; sic Mohammedanos, Judeos & Gentiles Ecclesias constitutre dicant. At, cum hic sensus tam apud Theologos, quam Juris-Consultos & Politicos sit insuetus, regulas Logicas observaturi, quæ præcipiunt & recepto termino-

rum

(e) Vid. CANTZ. Philos. Moral. discipl. IV. p. 1. cap. 1.

5

rum significatu in disciplinis non esse recedendum (ξ), ab eo
libentes abstineremus. Ecclesiae igitur vocabulum in
significatu communi adhibemus, materiam ejus ex
qua, solo Christianos facientes. Sic Consultiss. EOSH-
MERUS (η) Ecclesia, inquit, est societas equalis unita ad
colendum DEUM secundum doctrinam a Christo traditam.

** Societas heic denotat conjunctionem plurium homi-
num ad eorum finem voluntariorum contendentium. (Ω) Quod
autem in Ecclesia detur ejusmodi nexus moralis
inter plures apertissimum est; quare etiam patet e-
am recte dici societatem.

*** Per Christianos intelligimus omnes, qui
CHRISTUM agnoscunt pro mundi Messia, atque per
Baptismum in hanc societatem recepti sunt. Christi-
ani vero omnes, quamvis admittant S. Scripturam,
circa ejus tamen interpretationem plurimum inter se
dissent, inque varias inter se dividuntur lectas, qua-
rum una alteram haereseos daturat. Doctrina autem
est ipsum fundamentum, quo haec societas nititur,
& illud, quo continetur vinculum; quare circa e-
am dissentientes, unam Ecclesiam externam con-
stituere non possunt. Ubi vero statuimus necessari-
um esse, ut membra eiusdem Ecclesiae eandem pro-
fiteantur doctrinam, id ad singulas minutias exten-
dendum non est. Nihil enim frequentius usu venit,
quam quod Viri praeferunt eruditii, particulares ali-

quas

(ξ) Celeb. THEOPHR. MARQUARDT. Philolog.
rational. precog. §. 23.

(η) in Jure Ecclesiast. Tom. I. lib. II. tit. XXXII.
§. XIX. (Ω) CANTZ. posit. de vocat. minist. Eccles.

6
quas toveant opiniones, quibus tamen ab Ecclesia; cui addicti sunt, non separantur.

Neque seorsim tecimus mentionem cultus externi, quia hic pendet a doctrina, & qui in doctrina consentium, eundem quoque admitunt cultum externum. Ea autem, quorum unum determinatur per alterum in definitionibus congerere, Logica accuratior non permittit. Hæc de definitione Ecclesiae dicta sunt, sequitur definitio Reipublicæ.

§. III.

RESPUBLICA EST SOCIETAS EORUM, QUI EIDEM PARENT IMPERIO CIVILI.

Definivimus Societatem, quod sit conjunctio plurium hominum ad certum finem voluntatibus unitis contendentium (§. i.). Quum autem sit manifestum, Rempublicam ex pluribus constare, eosque unione quadam inter se conjunctos esse, & ad finem communem actiones dirigere; inde satis apparet, quod sit societas. Id autem, quo a ceteris societibus distingvitur, est imperium. Hoc definiri potest, quod sit jus determinandi actiones civium ad bonum Reipublicæ, cum jure poenas immorigeris infligendi conjunctum. Omnes, qui in hæc definitione occurunt termini significatum habent fixum; quare ulteriori explicatione non indigent. Civile autem vocatur imperium, quia versatur circa civitatem & in qualibet civitate intra ejus limites terminatur. Quod attinet res ipsas, quarum hic mentio fit, earum veritas a Moralistis dudum est adstructa, adeoque sine probatione a nobis sumuntur. Imperium

7

rium arctissimum omnino cum Republica habet ne-
xum, & ad essentiam ejus merito refertur, quo
sublato ipsa quoque Respublica dissolvatur necesse
est. Sane hoc absente, quisque sui esset juris & in
statu naturali viveret. Recte igitur *SENECA* (1): *Im-
perium, inquit, est illud vinculum, per quod Respublica
coheret: ille spiritus vitalis, quem bee tot millia trahunt:
nihil ipsa per se futura nisi onus & preda, si mens illa im-
perii subirabatur.* Hinc etiam facile colligitur, in una
civitate non nisi unum dari imperium. Quod si enim
posueris duo imperia a se invicem independentia,
duæ etiam existent civitates. Eadem igitur imperio
civili parere debent, qui unam constituent Rem-
publicam.

§. IV.

Religio Christiana in se spectata nulli subjacet im-
perio. Residet enim in intellectu & voluntate:
Hæ autem facultates cogi non possunt. Qua vi quis
compelli poterit adhuc, ut pro vero habeat, quod
fallum esse noverit & contra? Sic pariter absurdum
foret aliquem cogere velle ad appetendum, quod a-
veratur, & vice versa. *CHRISTUS* ipse in his terris
personam Doctoris non Principis (2) sustinuit, quod
omnes Evangelistæ satis indicant (3). Quid quæso
aliud multæ ejus ad populum conciones, adhorta-
tiones, doctrinæ & confirmationes per miracula ni-
si hoc testantur? *EGO AD HOC NATUS SUM, ET AD*
HOC

(1) de clem. lib. I cap. IV.

(2) Matth. XX. v. 20. ad 29.

(3) Matth. IX, 35. Marc. VI, 6. Lyc. XIII, 22,

HOC VENI IN MUNDUM, UT TESTIMONIUM PERHIBEMUS DE VERITATE (μ), Regnum itaque CHRISTI est regnum veritatis, adeoque eo modo, quem & veritas ipsa & mentis humanae natura admittunt, propagandum. Quod si ad veritatem philosophicam adstruendam inepte adhibetur imperium, multo magis peculiaris illa Divina virtus & gratia, in veritate a CHRISTO tradita maxime conspicua, se animis hominum infundet sine adminiculo imperii. Recte ergo regnum CHRISTI ab EUSEBIO (ν) vocatur *βασιλεία τοῦ κυρίου*, διδός *ιτιγένειας, ιππάσιας δὲ καὶ αγγελίας*. Et JOANNES FECHTILIS (ξ): *Modus*, inquit, *imperandi* (loquitur de regno CHRISTI) non est mundanus seu secularis, sed spiritualis, qui in directione & convictione interna conscientie non exteriore motione consistit. Quid multis? Testimonium hoc ipsius CHRISTI est omni exceptione maior (ο): *REGNUM MEUM NON EST EX HOC MUNDO, SI EX MUNDO HOC, ESSET REGNUM MEUM, MINISTRI MEI DECERTARENT, UT NON TRADERER JUDAEIS* Ex his omnibus luculenter admodum constat, CHRISTUM non venisse in hunc mundum, ut civilium Regum ac Principum instar, regnum terrenum erigeret, inque eo principatum teneret, sed regnum ejus esse ipsum.

(μ) *Ioan. XVIII. 37.*

(ν) *Histor. Ecclesiast. libr. III. cap. XX.*

(ξ) *colleg. Mic. p. m. 294.*

(ο) *Job. XVIII 36. Exceptiones IO. COCCEI & IO. de LABADIE me non ferunt. conf. AUGUST. PFEIFFERI Anti-Chilial. p. 61. seqq. IO. HENR. SEELEN meditat. exeg. p. III. m. VIII. p. m. 244.*

spirituale, adeoqve spirituali virtute regendum & conservandum. Apostolis quoqve data est potestas docendi, non imperium. Verba CHRISTI sunt clarissima (π): *SICUT MISIT ME PATER, ITA MISSIONE ET VOS.* Qva autem ratione CHRISIUS a Patre missus erat, Ipse declarat (φ): *AD ANNUNCIANDUM EVANGELIUM PAUPERIBUS MISIT ME, AD SANANDUM CONIRITOS CORDE, AD ANNUNCIANDUM CAPTIVI-S REMISSIONEM, ET CÆCIS VISUS RECEPTIONEM.* Hæc autem omnia nihil in se continent imperii. Denique nec potestas clavum illum infert imperium. Nam, eti in quo consistat, Theologis discutendum relinquamus, hoc tamen, ut ab omnibus coacestum sumimus, qvod sit spiritualis, & sic imperium humanum excludens. Qui religionem imperio subjiciunt, Atheis patrocinantur, qvia cum his omniaem obligationem ex Principum jussu originaliter derivant, nihilque justum vel injustum, licitum vel illicitum, nisi ex voluntate Imperantis statuunt (σ). Idem gentilium persecutorum facinora, adversus Christianos, per tria illa Christianismi prima secula legitima reddunt. Unde absurdissimæ conclusiones profluunt, Christianos scilicet male egisse, qui contra tot Imperatorum Ethnicorum edicta fidem Christianam retinuerint & propagaverint, male quoqve Apostolos pronunciassisse: *magis DEO, quam hominibus obediendum* (τ). Præterea, hoc imperio in religionem,

(π) *Iohann. XX. 21.* (φ) *Lue. IV. 18.*

(σ) *vid. JO. CLERICI Biblioth. Chois. vol. 1. Art. 2.*

(τ) *Abb. II. 29.*

ipta religio tollitur. Cultus namque Divinus sponte suscipi debet, non vi extorqueri, quo catu in sumum abit & inane simulacrum. Recte ideo pronunciat Illustris PUFENDORFIS (φ): *Sensu animi dissimilare, & aliud animo tectum aliud lingua promtum habere, ac vocabulorum in summis labiis natorum recitatione defungi, adhibitis quibusdam ritibus & motibus corporis, nihil minus quam religio est, ubi internus a debitus animi habitus abfuerit.* Adhæc, si religio imperio subesse, tum cives eam toties mutarent, quoties ipse Imperans id vellet. Adeoque si Princeps idololatriæ deditus ad Reipublicae gubernacula federet, idola quoque cives colerent; si is Iudaïsmo patrocinaretur, illi quoque Christianismum eiurarent; si ipse Atheus esset, ii quoque Deum negarent: quibus tamen nihil absurdius dici et cogitari potest. Augustum omnino fuit STEPHANI Regis Polonie effatum (x): *Nolo conscientia dominari siquidem DEIIS solus hoc tria sibi reservavit, creare aliquid ex nihilo, nosse futura, & dominari conscientia.* Nec minus celebris est exclamatio MAXIMILIANI I: *Mir: Dominari conscientia est cœli arcem invadere.*

§ V.

Cum itaque extra controversiae litisque aleam positum sit religionem Christianam nulli subesse imperio (§. IV), patet vanam, immo prorsus inanem esse questionem ad quam regiminis formam Ecclesia spectet? Nam forma regiminis est modus im-

(φ) de habitu relig. Christ. ad vit. civil. §. 48.

(x) in edicto de pace relig. servand.

Imperii; quare hoc absente, neque illa locum habere potest. Errant igitur, qui vel cum sedis romanae adulatoribus formam regiminis Monarchicam, vel cum Gallis (ψ) Aristocraticam, quæ episcopali regimine abolvitur, vel cum his Democraticam, vel Aristocratico-Democraticam (ω) Ecclesiam adscribunt. Ostendunt hi omnes te maxime erroneous de Ecclesia favore conceptum. Vere ideo PLUTENDORELLUS (α), & ex ipsa rei indole scribit: *Abjurde sunt questiones, monarchica, aristocratica, ap democratica forma competit Ecclesia; he quippe forme cadunt in statum aliquem seu civitatem, Ecclesia autem status non est.* Duriusculi etiam dicitur, tres dari status hierarchicos, Imperium, Docentium ac æconomicum. Et, qui sic loquuntur, si non imperii in Ecclesia retinendi animum, certe tamen principia imperii ad Ecclesiam applicandi reservant (β). De imperantibus prolixejam lententiam nostram explicui-mus. Ministerium vero Ecclesiasticum non est hierar-chia, sed potius hierodulia ab imperio prorsus alie-na. Hinc STNESIUS episcopus (γ) Politicum regimen, inquit, sacerdotio qui annexit, qua simul coherere non possunt con-jungit: *illorum munus negotia tractare, borum preces fundere.* Et ISIDORUS PELLISIOTA (δ), fatetur episcopos presbyteros &c. accepisse ministerium referendis rationibus

B 2

obnoxii.

(ψ) conf. JO. LAUNOVIUS, DUPIN, & RISCHE RIUS de libertate Eccles Gallicanæ.

(ω) GISBERTUS VOETIUS in polit. Ecclesiast. lib. I. tr. II. Cap. 7. (α) l. c. § 32.

(β) GANTZ. Philosoph. Moral. discipl. V. p. II. Sect. I. l. S. F. (γ) epist. 57. (δ) lib. III. epist. 216.

nōxium, non imperium. Simplicissima ideo est divisio eorum, ex quibus Ecclesia coaluit, in *Doctores & Auditores*, qua *omnia schemata politica* seponuntur.

§. VI.

Quoniam Ecclesia caret imperio (§. V), sequitur eam non habere jus ferendarum legum, neque jurisdictionem, neque executionem. Potestas enim Legislatoria involvit jus præscribendi propositiones practicas, ad quas cives actiones suas liberas componere metu pœnarum civilium obligantur; quod cum solius imperii sit (§. III), sequitur inde potestatem Legislatoriam Ecclesiæ non competere. Potestas judicialis est jus leges cum effectu ad facta civium applicandi, cuius exercitium jurisdictione nominatur. Hoc vero ad imperium pertinet (§. III), ideoque nec Ecclesiæ est adscribendum. Executione deniq; est jus, quo id, quod a judice pronunciatum est, ad effectum perducitur, quo etiam partem imperii absolvit, (conf. §. III), & eam ob causam Ecclesiæ convenire nequit. Ponere in his allatis contrarium, in Republica exister imperium ab imperio civili independens (§. III), Quapropter sic recte monet Illustris PUFENDORFII (1): Ut duo status duos summa imperia humana, & his respondentes in civibus obligationes in una civitate existent, circa contradictionem & absurditatem intelligi non potest. Et si vel maxime velis dicere, Ecclesiam & Rempublicam diversos habere fines, & circa diversa objecta occupari, sibi invicem non repugnantia: inde tamen haud quidquam consequitur, Ecclesiam in statum convertendam, aut modum propagandi, conservandi & colendi religionem Christianam in

(1) I. c. § 41.

civile regimen transmutandum. Hinc itaque constat quid tentiendum sit de jure canonico, iudicis, executi-
nibus, & poenit Ecclesiasticis in papismo. *Jus enim
canonicum sive decretum, id est jus episcopale, sive de-
cretalia, hoc est jus papale species, regnum Sacerdotale
pro fundamento habet, & supponit, Ecclesiam separatam quan-
dam & independentem Rempublicam eique Politiam subordi-
natam esse.*^(?) Unde non erubuit pontifex quidam de se
adlerere⁽ⁿ⁾:

Rex ego sum regum, lex est mea maxima legum.

Omnia in jure canonico ^{*}eo tendunt, quo statui pontifi-
cis Monarchico faveant (§. V). Iudicia quoque execu-
tiones & poenit Ecclesiasticæ indicia tyrannidis ro-
manæ sunt exstantissima. Et ipsa experientia docu-
it, quantum inde collisionis inter imperium & Ec-
clesiam exortum fuerit, & que in Republica tur-
bae ex hinc principiis originem duxerint. Si vero
perfonis Ecclesiasticis ab imperio quædam aliquando
com.

(?) BOEHM. l. c. tom. I. lib. I. t. II. §. VI.

(n) Vid. GRATIANUS diff. X.

* *Jus hoc canonicum adeo exsecratus est LUTHERUS, ut
veritatem a papa crucifixi in decretis pronunciaverit,
in epist. 99. ad Elect. Saxon. 1519. exarata,
annoque 1520. publice extra orientalem urbe Vie-
tebergensis portam convocata juventute scholastica,
in rogo a magistro quodam cremandum curaverit,
hoc addito effato: Quia tu impie liber con-
turbasti Sanctum Domini, ideo te con-
turbanter ignis æternus. Sieut fecerint mihi, sic fe-
ci eis, inquit Samson. Conf. ZEIGLER diff. de o-
rigine & incrementis juris canonici §. 64.*

committatur jurisdictio eidem ideo subordinata, casus est specialis, qui hoc non spectat.

§. VII.

Licet Ecclesia non admittat imperium (§. §. IV. V. VI), habet tamen directionem. In omni enī societate necessarius est ordo. Ecclesia vero est societas (§. II.), ergo & ordinem in illa vigere necesse est. Ille vero sine directione servari non potest. Directionem autem est jus ordinandi ea, quæ cum fine societatis Ecclesiasticæ convenientiunt. Ponas iam in societate Ecclesiastica esse debere ordinem, & tamen nullum ius ordinandi, sequeretur dari obligationem sine iure eidem respondente, quod absurdum. Difserit omnino directio ab imperio. Imperium enim statuit, ut plures respectu certi scopi obtinendi, suam voluntatem in alterius arbitrium resolvant, & ratione ejusdem scopi se omni ulteriori voluntate abdicent: quo ipso unius voluntas, omnium est. Directio vero aliter nascitur, omnium scilicet voluntas unanimitate significatur, ut quod ea voluntate decretum est, hic exsequatur. In imperio subditi ratione certi scopi vel finis non amplius habent voluntatem, sed eam resignarunt, ideoque obtemperant, ut membra corporis anime, cum ipsi per se voluntatem non habeant. In directione autem voluntatem circa communem societatis scopum retinent (9). Ad facienda iussa imperii homines vi & metu penarum cotapelli possunt (§. II.). Ea vero, de quibus consenserat Ecclesia, non alia necessitate servantur, quam qua membra societatis hu-

(9) CANTZIUS l. c. discipl. V. p. II. sect. I, c. I. §. §.
2716. 2717.

15

iūs ad certa conventa se accommodant, alioquin
a societate excludendi. Quæ autem iura specialia
hæc directio in se comprehendat, paullo post appa-
rebit.

§. VIII.

Ecclæsia ut societas suo gaudet fine. Homi-
nes enim, ut rationis participes, nihil agere pos-
sunt nisi ob certum finem, qvod etiam de illis, qvi
ad Ecclesiam accesserunt, omnino valet. Hic vero
finis non intra huius vitæ spacia terminatur, sed ad
futuram se exporrigit. Tota *CHRISTI*, & Apostolo-
rum doctrina id fatis docet; qvod neque ab ullo, qvi
prima Christianismi elementa didicit, ignorari pot-
est. Hinc Paulus (1): *Si in hac solum vita CHRISTO*
consideremus, omnium bonorum miserrimi essemus. Media
erjāt, quæ huic fini obtinendo conducunt, non sunt
naturalia, sed supernaturalia ac Divina. *Arma*, in-
quit Apostolus (2), *militie nostra non non sunt carnali-*
a, sed potentia DEO ad destructionem munitionum. Hæc
tamen sic accipienda non sunt, ac si statueremus, pie-
tatem veram, quam tantopere commendat religio
Christianæ, nullum habere usum in vita humana;
contrarium quippe Paulus (3) adstruit: *Pietas, ait,*
ad omnia utilis est, habens premissionem bujue & future vi-
te. Et, quemadmodum religio in se spectata recte
censetur societatis civilis vinculum; ita de Christiana
dudum demonstratum est, qvod cum vera politia o-

pti.

(1) 1 Cor. XV. 19. conf. Marc. XPI. 15. 16.

(2) 2 Cor. I. 4. (3) 1. Timostb. IV. 8.

ptime consentiat (*¶*). Sed objicias: Cum religio Christiana finem agnoscat alterius vitæ, et ad eum conseqvendum media præscribat supernatura, quid opus est, ut propagetur in societate qvadam externa, qvalis est Ecclesia? Respondemus: Hoc ita se haberet, si religio Christiana virtute qvadam Divina, sine ullo ministerio hominum, adeoqve immediate animis infunderetur. Verum, ut jam taceamus plurima scripturæ testimonia, qvorum explicacionem & vindicias proprio foro relinqvimus, res insuper ipsa contrarium loquitur. Ut enim veritates Christianæ religionis percipiamus, opus habemus institutione externa, neq; exceptionis loco ullus nostro tempore allegari poterit casus specialis. Posita sic necessitate institutionis externæ, ponitur etiam necessitas externæ societatis. Nam Docentes et discentes faciunt societatem. Atqvi in Ecclesia sunt non modo pietate robusti, sed & imbecilles, ac impii. Illi ergo in statu gratiæ conservandi, isti ulterius excitandi & confirmandi, hi redarguendi et convertendi sunt; qvæ omnia fieri debent per doctrinam externam (*¶*). Postqvam igitur evictum est, Ecclesiam proprium habere finem, atqve iuxta constat adesse obligacionem finem istum sectandi, sequitur Ecclesiam quoq; gaudere jure agendi ea, qvæ cum fine isto congruunt. Nam obligatio sine jure eidem respondente, ne concipi qvidem potest (*§. VII.*).

§. IX.

(*¶*). Conf. GROTIUS, PUFENDORFIUS, & BUDDEUS.

(*¶*) Ewolp, Rem. X. 17.

§ IX.

Explícato fine Ecclesiæ ad finem Republicæ considerandum progredimur. Ut autem Ecclesia felicitatem futuræ vitæ intendit (§. VIII), ita Republica statum felicem vitæ præsentis, ut scopum, sibi habet præfixum, Nec ulla ideo instituta est civitas, ut homines pot hanc vitam essent beati. Varia proinde sunt commoda, qvæ per vitam civilem adipisci-mur, adeoqve tot etiam constitui possunt fines particulares Republicæ; qvare vanæ sunt altercationes eorum, qvi ceteris missis, hæc vel illa, ut sola & unica propugnant, qvum unum illorum reliqua non excludat, sed plura optime coexistere queant; prout nihil in moralibus magis est usitatum, qvam qvod una eademqve actio suscipiatur ob fines diversos. Plurima vero inter bona, qvæ civitatibus institutis debentur, palmarium est vita tranquilla et ab injuriis aliorum lecura, qvod etiam S. Iiteræ docent (ξ). Quidqvdi igitur cum fine isto generali, cui subordinantur particulares variis, ut jam dictum est, convenit, ea agendi jus est Republicæ sive imperio, qvod ejus in se vires complectitur, et qvidem ob identitatem rationis §. præcedenti allata. Atqvi ex hoc principio æstimare oportet omnia jura imperii circa Ecclesiam, ut nec plura nec pauciora adstruenda sint, qvam qvæ inde derivari possunt. Qui itaqve existimant imperium de jure in infinitum se extendere, valde errant. Neqve intelligi potest, hominem, libertatis amantissimum, plus de illa decerpī voluisse,

C

· qvam

(ξ) 1. Timoth. II. 2.

quam ratio instituti, & ipsa necessitas requireret
(^o). Pone contrarium: Ergo torus conjugalis ci-
viam patebit Principi. Ergo quis hanc vel illam
uxorem ducat Idem definit. Ergo specialissima qvæ-
libet negotia domestica determinabit; qvæ omnia
manifestam involvunt absurditatem.

§. X.

Non alii eandem constituunt Ecclesiam, quam,
qui eandem profitentur doctrinam (§ 11). Con-
fessiones itaque publicæ sunt necessariæ, qvæ doctri-
nam cuiuslibet Ecclesiæ in se contineant, et supple-
ant vicem tesserarum, qvibus una Ecclesia distin-
gvatur ab altera. Has condere totius est Ecclesiæ.
Confessiones enim hæ continent doctrinam Ecclesiæ,
adeoque illud, quod Ecclesia credit; aliud quippe
credere, et aliud confiteri non licet. Sed quis decla-
rare poterit, quid credat Ecclesia, nisi Ecclesia ipsa.
Præterea Ecclesia societas est sine imperio (§. V.
VI.) qvare illi doctrina obtrudi nequit. Huc per-
tinent omnia, qvæ de religione non subiecta imperio
dicta sunt (§ IV.). Sed objicias, Laicos, uti dicun-
tur, ob defectum notitiae rerum sacrarum isti nego-
tio ineptos esse. Respondemus: 1. Id de omnibus
affirmari non potest. Multi enim ex illis egre-
gia rerum S. peritia fuerunt instructi. 2. Confessio-
nes publicæ non continebunt subtilitates Scholasticas
neque curiositates philologicas, sed doctrinas pla-
nas, ad qvas capiendas et adstruendas adeo magno
appa-

(^o) Vid. LOCKIUS de vero Imperii civilis fine & limiti-
bus.

apparatu opus non est. 3. Ecclesia nunquam crassioribus tenebris oppressa fuit, quam in papismo, ubi doctrinam definire solos penes clericos erat. 4. Protestantes a papa et clero papistico, ad laicos, tanquam Judices vel potius arbitros in causa religionis provocarunt (n). Addimus nostram sententiam non esse, quod, qui prima tantum elementa doctrinæ Christianæ percepérant, ad componendas confessiones publicas concurrere debeant. Hi enim ab defectum scientiæ ius suum exercere nequeunt, quemadmodum pueris bona sua administrare non licet. Sufficerit simplicioribus confessiones publicas, contentu vel expresso, vel saltim tacito approbare.

Quod de jure totius Ecclesiæ ad concinnandas confessiones publicas adstruximus, id ubi de vero eorum sensu controversia oritur, de illis interpretandis dicendum esto. Qvorumcunque enim hominum & Collegiorum sententiae non nisi ab ipsis interpretandæ sunt. Interpretatio ejusmodi eo est facilior, quo planiori stilo hujus generis confessiones concinnari solent. Hinc tamen inferre non licet, ea, de quibus Ecclesia consenserat dogmata, Legum instar esse accipienda. Tum enim imperium ei competit, quod contrariatur (§. VI). Judicium idcirco ejus duntaxat est declarativum, quid ipsa credat doceatque explicans, sine ulla auctoritate præatoria. Quantum ideo a veritate deflexerint olim concilia, Historia Ecclesiastica satis monstrat. In Niceno ni-

mirum & reliquis illis *Documentis*, controversiae per modum legis, additis poenis decidebantur, teste *HARDUINO* (e). Immo eo usque progressus est clerus, ut ceteris Christianis nullas omnino in his partes reliquerit, sed quidquid hic decernebatur, pro imperio illis obtrusiferit, referente *SOCRATE*. Tandem papa ipse sine concilio pro auctoritate sua decidebat (f). Conquesti sunt idem, & quidem non immixto Prosternentes de perverso hoc modo, ut videre licet apud *LEHMANNUM* (g). Leges enim dirigunt agenda, non credenda, dirigunt facta & negotia hominum, non ideas aut mentis conceptus externa imperant, conscientiis hanc dominantur, ut cordate loquitur *BOEHMI RUS* (h). Unde colligitur haec concilia sibi vindicasse plus quam par erat, & jus, quod Ecclesiae non competit (§. VI), involasse.

§. XI.

Circa religionem Christianam in se consideratam nullum datur jus imperii (§. IV), adeoque nec circa doctrinam. Verum, quum homines maligni religione Christiana, sed male explicata abusi sint ad proculcanda jura Imperantium (§. I), imperio jus est curare, ne sub specie doctrinae Christianae aliquid admittatur iuribus ipsius derogaturum (§. IX). Ergo nec papismus nec anabaptismus erasus, quia omnem reicit magistratum nec atheismus, & ejus generis fortis nocivi in Republica tolerari debent. Preterea

(e) Tom. I. concil. p. 1428. 1346. 1526.

(f) *HARDUIN*. l. o. tom. VII. p. 1. (g) l. o. lib. II. cap. 17.

(h) Tom. I. lib. I. sit. L. §. XX.

terea imperio competit prohibere, ne in religione dissentientes, ob hanc diversitatem vel verbis vel factis se invicem laedant. In primis ne qui controversias Theologicas tractant, acerbitate utantur hominibus & praelertim Christianis indigna. Ejusmodi enim actiones referuntur inter crimina, quae punire imperii est, neque ideo excusari merentur, quod patrantur obtentu religionis. Hinc Illustris PUFENDORFII (z): Id autem dubium non habet, inquit, quin si qui obtentu religionis periculo-sae Reipublice factiones excitant, aut occulta sceleria patrant, ab Imperatoribus civilibus coerceri possint, haud obstante vocabulo religionis, que sciera ut non producit, ita nec excusat, aut clam forvere debet. Plures fateor ex perverta religionis interpretatione morbi profluxerunt, qui magis magisque olim incrementa cuperunt in fraudem Rerum publicarum, quibus Summi Imperantes per longam annorum seriem mederi non potuerunt (ϕ) Quin itaque pervigil Magistratus oculas ad hoc requiratur, ut, qui obtentus religionis jura imperii invadere audent, compescantur, nullum est dubium.

§. XII.

Doctrina christiana non immediato modo infunditur, sed per institutionem communicanda est (§. VIII). Si vero omnes docerent, maxima inde confusio oriretur; ergo necessarii sunt ministri Ecclesiae, quorum primarium munus est docere.

Hos

(z) I. c. §. 7.

(ϕ) conf. THOMASII causel. Jurispr. Ecclesiast. Ejusdemq. Hist. contentiois inter Imperium & sacerdotium.

Hos eligendi jus competit Ecclesiæ. Etenim Ecclesia
habet jus circa ea, qvæ cum fine suo conveniunt,
(§. VIII). Porro arctissimum nexus habet facultas
eligendi ministros cum facultate definiendi doctri-
nam publicam, qvæ Ecclesiæ convenit secundū (§. X);
qvare de hac, nimurum facultate eligendi ministros
idem valet. Unde CYPRIANUS Cartbaginensis presbyter
(a), pieb habet potestatem, inquit, vel eligendi dignos sa-
cerdotes, vel indignos recusandi. Et Illustris PLIFENDORFIIIS
(a): Radicaliter & originarie facultas constituendi doctores
etiosque ministros Ecclesiæ est penes eosam Ecclesiam. At sunt,
qui hanc facultatem ex juribus Magistratus derivent,
dicentes: Majestatem esse summam in Republica potesta-
tem, quidquid ergo in Republica tranquillitati inservit, ad
majestatem referendum esse, ergo & electionem ministrorum Eccle-
siæ (a). Verum, ex (§. VIII) constat, non omnia,
qvæ in Republica sunt, imperio subesse, adeoque nec
electionem ministrorum, utpote ad finem Ecclesiæ
pertinentem (ibid.). Ex cura vero tranquillitatis pu-
blicæ qvid fluat § seqventi lumus viluri. Vetus est
papistarum cantilena jus eligendi ministros Ecclesiæ
residere penes papam solum, & clerum illi subje-
ctum. Dicunt nimurum populo non esse faculta-
tem judicandi de ministrorum capacitate; pastores
ab ovibus eligi non posse; & si jus eligendi populo
concedatur, omnia turbatum iri. Sed, qvod ad
argumentum a negatione capacitatis deductum at-
tinget, ejus falsitas patet ex (§. X) ad quam pro-
voca-

(a) Epist. 67. (a) I. e. §; 39.

(C) CANTZ. I. e.

vocamus. Oves dicuntur Christiani ob innocentiam vi-
tae, quæ ovibus debent esse similes, non ob illam, quæ
in his animantibus deprehenditur stupiditatem (y). Imperantes aliquando etiam dicuntur, Pastores (z),
hoc tamen haud impedit, quoniam a populo eligi
possint. Cum actu electionis non semper conjun-
ctæ sunt turbæ, quas & prævenire, & si quando exi-
stant, coercere poterit Magistratus. Tantum exer-
citum hujus juris variis abusibus esse obnoxium,
sed neque minores erunt, si ad alios transferatur.
Et, quum cuiuslibet incumbat obligatio salutem ani-
mæ tuæ querendi, quomodo, quæ cum hac ob-
ligatione cohaerent iura in alios transscribi possint,
nos non capere labentes agnoscimus.

§. XIII

Imperi vero ius circa ministrorum Ecclesiæ electiones
in eo veriarur, ne eligantur illi, qui sententias
fovent Reipublicæ noxiæ. Vita enim secura & ab
injuriis aliorum tuta præcipua est finis Reipublicæ
(§. IX), quem promovere ideo ad officium Principis
pertinet. At, qua ratione illum obtinebit, si ii
eliguntur ministri, qui & doctrina & exemplo audi-
tores reddunt seditiosos. Quid ejusmodi homines
effecerint tatis docet Historia, & in primis patria.
Plena enim tranquillitas Regno Sveo Gothicæ restituis
prius non potuit, quam clerus papisticus partim ex-
terminatus, partim in ordinem redactus esset (a). Impe-

(y) 1. Cor. XIV. 22.

(z) vid. BESOLD. Polit. lib. 1. c. 1. §. 5.

(a) conf. disputatio De Injuriis Regni Papistici in Princ-

Imperii etiam est prohibere, ne circa ministrorum electionem pravae artes adhibeantur. Fraudes enim in Republica, quantum fieri potest, castigandæ sunt, quas ubi impune exercere licuerit, motus ac turbæ facile existere poterunt. Ius imperii ad vitam quoque, existimationem, & bona ministrorum Ecclesiæ, ut ceterorum civium se extendit, nisi ab turba statuere velis illos ab imperio independentes, quod (§. V) allatis repugnat.

§. XIV.

Ecclæsia id cum omni societate commune habet, quod decorum aliquod observare debeat. Per decorum autem intelligimus id in actionibus humana, quo sit, ut loco, tempori, personis ceterisque circumstantiis convenient. Et, quum homo, ut ratione prædictus, non possit non etiam ejusmodi externorum aliquam habere curam, satis apparet decorum in ipsa humana natura fundamentum agnoscere, multa tamen ab institutione & usu pendent; quare decorum varios apud populos maxime variare experientia docet. Quod vero ad decorū Ecclesiæ speciatim attinet, absolvitur hoc omnibus illis, quæ cum externo cultu conjuncta sunt, quorsum pertinet locus, tempus ritusque varii, & quæ aliæ dantur appendices. A religione igitur ipsa maxime differt, quæ in intellectu & voluntate residet (§. IV). Et, qui religionem in externis hisce constituunt, hi eo ipso non procul distant a gentilismo;

genti-

pes Regnumque Suecie, fulta Presidio Celeberrimi PRÆSIS
DIS.

gentilium quippe sacra in ritibus tantum & certis
quibusdam formulis consistebant. Salva itaque reli-
gione in decoro Ecclesiæ magna admitti potest di-
versitas. Neque a CHRISTO & Apostolis ulla ri-
tuum formula descripta exstat. Qum ergo de-
corum hoc non sit juris Divini, sed ab hominum
arbitrio pendeat, patet illud ab Ecclesia definien-
dum esse. Qod seqventibus insuper argumentis
probatum ibimus. I. Decorum Ecclesiæ a civili o-
mnino distinctum, est Ecclesiæ proprium. Sed
qod sibi proprium est, de eo Ecclesia disponere
potest. II. Licet ritus Ecclesiastici religionem non
constituant, ejus tamen sunt accessorium, ut antea
in hac §. monuimus. Constand autem est juris Consulto-
rum regula, qod accessorium sequitur suum principale. Ergo
in illos Respublica non habet jus directum. Ne-
que præcipuas partes heic sibi vindicare potest
ministerium ecclesiasticum. A munere enim docen-
di illi proprio jus externa rituum ordinandi deduc-
ci non potest.

§. XV.

Imperii autem est videre, ne sub specie decori
Ecclesiastici actus absurdus & cum decoro natu-
rali pugnantes admittantur. Custodia enim decori
naturalis nexus habet cum fine Reipublicæ. Et, qum
religio Christiana nihil in se contineat rationi adver-
sum, qvare cultus divinus debet esse rationalis (?);
neque tolerandi sunt ritus omnino stulti & irratio-
nales.

D

(?) Rom. XII. 1.

nales. Cavebit quoque imperium, ne decoro ecclesiastico impendantur nimis sumptus; hi quippe cedunt in damnum Reipublicæ. Neque difficile est intellectu, apparatum externum cum indeole religionis Christianæ parum contentire. Nec non ad imperium pertinet determinare locum ac tempus conuentuum ecclesiasticorum (nisi ostendi queat certum diem lege divina præfinitum esse). Si hoc fiat collatio facile existere posset inter negotia Ecclesiæ & Reipublicæ; neque imperio integrum esset advigilare, ne religioni admiseratur aliquod Reipublicæ noxiū. Sed dieis libertatem Ecclesiæ hoc modo violari. Respondemus: Sicut Paulus (1) de Ecclesiastica libertate nihil detraxit, dum voluit *omnia* ordine & decenter fieri; ita nec Summi Imperantes illam violent, si turbas ex rebus liturgicis orituras avertant (2), vel exercitium religionis ad certum locum & tempus restringant. Denique nec illi hec audiendi sunt, qui Sammes Imperantes hoc modo Imperium in conscientias exercere adulterunt (3). Religio etenim ipsa (§. IV), non autem hæc, quæ diximus externa conscientiam tangunt (§. XIV).

§. XVI.

Ecclesiæ competit jus declarandi quos pro membris habeat vel non. Hoc sine ulteriori probatione

(1) 1. Cor. XIV. 40.

(2) cont. LUDHER. de *Libertate Christianæ*. (3) OLEARIIS apud DEDENKILLIÆ in *Concl. Vol. I. membr. 2.* sec. 1. n. 2.

batione sumimus, ut planum ex illis, quæ de constitutione Ecclesiæ in antecedentibus adducta sunt. Excommunicatio vero in eo consistit, ut quis membra Ecclesiæ titulo & jure indignus declaretur. Cum autem ius excommunicandi sit penes Ecclesiam, inde facile colligitur excommunicationem non esse poenam civilem, nec effectus habere civiles; illa quippe omnia præsupponunt Imperium, quod Ecclesiæ non convenit (§. §. V. VI.). Quid? quod CHRISTUS in hunc mundum venerit, non ut more forensi improbos judicaret (x), sed ut eos in viam salutis duceret per doctrinam. Generale mandatum ad Apostolos sic habet (y): *Euntes docete omnes gentes.* Non vero addit Salvator: Si vos audire nolint excommunicate eos cum infamia. Hanc sane potestatem neque ipse exercuit, neque Ecclesiæ dedit. Hinc excommunicationis usus primis Ecclesiæ temporibus simplicissimus viguit. *Excludebatur scilicet excommunicatus a communione externa Ecclesia & in primis ab agapie Euccharistia, communioneque precum commercio, ut est apud TERULLIANUM Carthaginensem (u).* Et MORINUS licet ipse pontificius: *Maxima, inquit, Ecclesiæ censura, de Ecclesia vetere loquitur, que peccatis magnis infligebatur, erat ab omni sancto commercio non civili relegatio.* Sensim vero & successu temporis excommuni-

D s ni.

(x) Ioan. VIII. 15. (y) Matib. XXVIII. 19.

(u) Apolog. c. 39. (v) De Administr. Sacram. paenit. lib. IV. c. 1. §. 2. conf. DUPINIUS de Discipl. Ecclesiast. Diff. III. c. 3.

nicatio in formam judaicam * conversa varios na-
eta est effectus civiles. Excommunicatus namque ab o-
mni cum aliis Christianis commercio vita arceba-
tur. Concilium Toletanum habitum anno 450 sic
decernit: Si quis cum illo excommunicato colloqui ait
convivari fuerit reprehensus eti m ipse abstineatur h. e. ex-
communicetur (ξ). Confirmatur id ipsum a Concilio
Arelatensi A. 462 in hunc modum: Secundum insti-
tutum Seniorum, si quis a communione Sacerdotum fuerit
auctoritate suspensus, hunc non solum a clericorum, sed et-
iam a totius populi colloquio placuit exclusi (ο). Qvis non
videt

* *Excommunicatio a iudaeis triplicis erat generis* וְרִאֵבֶן וְנָדָב. R. Elias in Tishbi voce וְרִאֵבֶן. Per
excommunicatum nemini licuit accedere. (exceptis uxori
et liberis) intra quatuor cubitorum spatium, ut MORI-
NUS refert l. c. cap. 23. §. 2. 3. וְרִאֵבֶן autem maledicta
sat borrenda abderebant. BUXTORF. Lex. Talm. Huic ob-
noxius ab omni cum aliis consortio arcebatur וְרִאֵבֶן censetur
infimus. SELDENUS de Syned lib. I cap. 7. Quod etiam
Antiops וְרִאֵבֶן Persa ut alios Interpretes Orientales ad
Ioan. XVI. 2. taceamus, stabilitur, ad quos B. L. allegamus.
Excommunicato per וְרִאֵבֶן omnis spes redeundi præcideba-
tur. Vid R. Alcher in Compend. Talm. f 130. R. Ra-
schi in Gloss. ad Pesachin fol. 52. Sunt qui וְרִאֵבֶן synony-
mum esse וְרִאֵבֶן putent. adeoque non nisi duas species
duosque gradus excommunicationis iudaice admittant ierum-
alem sententia non arridet Viris rerum legumque Talmu-
dicarum Calentissimus, a quibus non temere recedendum esse
existimamus.

(ξ) HARDUIN. Tom. I. p. 991. (ο) HARDUIN.
Tom. II. p. 777.

videt hoc rœnam infamiae immo gravius aliquid coatinere? Ex hoc principio sequebantur mala innumera. Excommunicatus in foro accusare non potuit, quod tamen ceteris infamia notaris conceditur. Nec testimonium ferre, nec patronos age-re licuit excommunicatis. Idem quoque ab omnibus officiis publicis removebantur, & si quid post excommunicationem in officio egisset, id pro nullo declarabatur. Tandem gladius hic stringebatur in ipios Reges ac Principes, quos non solum ab Ecclesiæ communione ejiciendi verum etiam regnis imperiisque excludendi, & subditos eorum juramento fidei solvendi jura sibi arrogavit regnum papisticum. Notorius est autus papæ GRIGORII VII. in Imperatorem HENRICUM IV. Fuit in his ejus horrendi haec sunt verba (π): Quapropter confidens de iudicio & misericordia DEI, ejusque piissime matris, semper virginis Marie filius vestra auctoritate, sapientiam nominatum Henricum quem Regem dicunt, omnesque fautores ejus excommunicationi subjiciunt, & anathematis vinculis alligo; & iterum regnum Teutonicorum & Italiae ex parte omnipotentis DEI & vestra interdicens ei, omnem potestatem & dignitatem illi regiane tollo, & ut nullus Christianorum ei sicut Regi obediatur, ingerendo, omnesque, qui ei sunt juraverunt, vel jurabunt, de regni dominatione, a juramenti promissione absolvio. Additus agite nunc, queso, patres & principes sanctissimi, ut omnis mundus intelligat & cognoscat, quia, si potestis in cœlo ligare & solvere, potestis in terra imperia, regna, primo

8178.

(π) HARDUIN. c. l. tom. VI. p. 1591o

episcopatus, ducatus marchias, comitatus, & omnium hominum possessio-
nes pro meritis tollere unicuique & concedere. Vos enim patriarchatus, primatus, archiepiscopatus episcopatus fre-
quenter tulistis pravis & indignis, & religiosis viris cedistis.
Si enim spiritualia judicatis, quid de secularibus vos posse
credendum est? & si angelos dominantes omnibus superbis
principibus judicabitis, quid de illorum servis facere pot-
estis? Addicteant nunc Reges, & omnes seculi principes, quanti
Vos estis, quid potestis, & timeant parvi pendere iussionem
Ecclesie vestre; & in predicto Henrico tam cito iudicium ve-
strum exerceete, ut omnes sciant, quia non fortuito, sed us-
tra potestate cadet.

§. XVII.

Ovum igitur excommunicatio facile in abusum
verti, inque genus aliquod imperii invalescere
possit, quod etiam tæpe factum est non sine insig-
ni Sammorum Imperantium præjudicio (§. XVI),
Imperii utique est hoc prævenire (§. IX). Sic tamen
imperium potestate excommunicandi non utitur,
sed ipsi limites tantum figit, ne scilicet infamia vel
alterius generis poena afficiantur cives a potestate
aliena, cum soli imperio competit jus poenarum
(§. VI). Unde Protestantes omnia ad meliorem
utrum revocantes, excommunicationi effectus civiles
non tribuerunt, sed sola privatione iurium Ecclesiasticorum illam terminarunt. Ex hac confusione, in-
quit *AUGUSTANA CONFESSIO* (e), maxima bella, maxi-
mi motus extiterunt, dum pontifices froti potestate clausi-
um, non solum novos cultus instituerunt, respiratione casu-

*em violentis excommunicationibus conscientiae onerarunt,
sed etiam regna mundi transferre, & Imperatoribus adimere
superium conata sunt.*

§ XVIII.

Ecclæsia ut societas (§. II), bonis qvibusdam o-
pus haber. Necesse enim est suppetat, unde
ædes in qvibus peragatur cultus Divinus exstruan-
tur & reficiantur. Ecclesiæ ministri sustententur, &
qvæ ad usus communes pertinent alia comparentur.
Hæc autem bona cum Ecclesiæ sint, ad illam
qvoqve eorum spectat administratio, qvod
ex ipsa natura proprietatis omnino seqvitur. Er-
rant igitur, qvi hoc jus vel Summis Imperanti-
bus, vel etiam ministerio ecclesiastico in totum
vindicant. Qvod si Reipublicæ imperium adsignes
in bona Ecclesiæ, per identitatem rationis ipsi qvo-
qve patrimonium omniam ceterorum collegiorum
tribuere debes, qvod absurdum. Qui ministerio
ecclesiastico hoc jus attribuunt, Ecclesiæ for-
mam Reipublicæ obtrudunt, qvod (§ V) ad-
vertitur. Manus qvoqve docendi a curatione bo-
norum prout differt, quam ob rem in ipsa Ecclesi-
æ Apostolica hæ functiones erant separatae (r).

§. XIX.

Circa bona Ecclesiæ Reipublicæ jus est præca-
vere ne nimii & superstitioni interventes
thesauri ab Ecclesia corradantur, hi enim vergunt
in damnum Reipublicæ, qvod avertere Imperii
est

(r) cont. Act. VI. 3. 4.

est (§. IX). Iustitiae quoque consentaneum videtur, ut Summus Imperans ejuscemodi thesauros fraudulenter corrasos Reipublicae restituat; præcipue si constiterit genuinis Ecclesiæ usibus satis jam aliunde prospectum esse, qvod etiam tempore reformationis factum est. Contra salutem enim publicam nulla valet præscriptio; qvare etiam Princeps, extrema urgente necessitate, bona Ecclesiæ alioquin necessaria in usus Reipublicæ convertere potest. In ejuscemodi casu valet universale illud principium: *Salus Reipublicæ supra-ma lex esto.* Et qvis non mallet illa adhiberi ad avertendum exitium a civitate, qvam venire in manus hostium? præterim cum civitas in meliorem statum restituta, suum Ecclesiæ reddere possit, qvod ab hoste frustra exspectaveris. Qui autem statuunt rebus hinc aliquid sanctitatis inhærere, ob qvam ad seculares usus applicari non possint, næ illi qvid sit sanctum, se ignorare fatentur. Sacræ enim dicuntur, qvia usibus sacris destinatae sunt, non quasi illis insit aliqua sanctitas, qvæ ut morale qvid in aurum, argentum, nummos, & ceteras opes cadere non potest.

§. XX.

Sic exposuimus, qvomodo Ecclesia a Republica differat, & qvæ harum societatum propria sint iura, ex nativa utriusqve indole deducenda. Jam vero ubi attendimus ad praxin & facta ipsa, non pauca hic aliter se habere invenimus. Ut præterea-
mus papistum, quem Reipublicæ injurium esse o-
mni.

annibus constat, Ipsi Principes Protestantes nonnulla exercent iura, qvæ in hac tractatione vindicavimus Ecclesiæ. Ministros nimirum verbi in munere confirmant, liturgica determinant, de bonis Ecclesiæ disponunt, & externa eis negotia tantum non omnia ordinant. Quum itaqve hæc jura sint Ecclesiæ propria, a iurius Majestatis omnino diversa, nulla dari potest ratio, cur ab Imperio legitime usurpari queant, præter hanc unam, qvæ ab Ecclesia in imperium sint translata. Qvod autem translatio iurium fieri possit, extra controversiam positum est. Sic populus originaliter omnia possidet iura majestatica, hæc tamen ex libero ejus consensu vel in unum, vel in plures aliquando transmigrant. Num vero iura Ecclesiæ ejusdem translationem admirant, res est altioris indaginis. Sententiam nostram breviter dicemus: Qvod religioam Christianam ipsam attinet, in eam neqve Respublica, neqve Ecclesia, neqve ullius mortaliū aliquid juris haber. Ab ipso enim DEO definita sunt tam credenda, qvam agenda, qvibus neqve addi neqve demi oportet. Incumbit igitur cuilibet obligatio investigandi voluntatem Divinam, & quod cum illa contentaneum deprehenderit, exsequendi. Atqve, ut nemo ista obligatione se exsolvere potest, ita nec integrum est cuiqvm jus cum eadem connexum in aliud transcribere. Externa autem religionis juris Divini nos fung

sunt (§. §. XII. XIII); per consequens in illa jus habet Ecclesia, & juris hujus exercitium Imperio comittere potest. Jus tamen hoc ex natura religionis & fine Ecclesiæ limitatur. Sic non licet Summis imperantibus ministros Ecclesiæ obtrudere, diversam ab ea doctrinam tenentes, vel notorie impios. Neque eorum potestatis est, injungere ritus superstitiones & fidei Ecclesiæ contrarios. Qvos intra limites jus imperii circa bona Ecclesiæ subsistat, dictum est antecedenti. Qvod si vero Imperium hæc jura excrucierit contra indolem religionis, & in conscientias dominari cœperit, nullum est dubium, quin revocari possint, quemadmodum ubi Summus Imperans juribus maiestatis contra finem civitatis abutitur, etiam hæc populus repetere potest. Coronidis loco addimus, in patria nostra non adeo metuendam esse collisionem inter jura Ecclesiæ & Reipublicæ. Qui enim constituunt Ecclesiam, vel saltim magna eorum pars ad negotia publica concurrunt, adeoque proutriusque societatis juribus tartis tectisqve conlevandis advigilant. Sit Gloria in excelsis DEO. Sit Ecclesiæ atque Reipublicæ felicitas
perennis.

Candidaten Höglärde Herr
JACOB ABRAHAM. ALANUS,

Utgaf sitt andra berömlige Academiske Arbete / om
ÅESKJENNINGEN emellan det VDRGELIGA
SAMHÄLDET och KYRKAN /
Bethygade sin fägnad med föliande:

Så r täcka blommor hoptals lysa
På hvor en stielk och bärand' green /
Så börjar Trågårdemannen hysa
God tanck/- gläds och hoppas ren :
At ymnog frucht med tiden ställ
Hans wett och möda löna all.

När wett ock wackra seder * prydja
En landens ungdom phævi Solck /
Så lär en hvor bad' spå ock thyda /
Ja tro sig vara wiser tolck :
At Rikets tillstånd är i flor /
At jällhet grönslas wärer stor.

Wårt MÅNHEJM tåller många Söner /
Som Wijshet waldt i unga åhr /
Med trågit arbet trogna böner
Sig leut fram till dygdens spår:
Tir har och MÅKE / SYDREKAN hopp
Deß längtan / önskan sylls opp;

Bland them på främsta sieg och trappa /
Man räknar EHR Herr Candidat ,
Tir lär' och Åhrons wida kappa.

EHR

EHR aylar täcka utan hat:
I Som **EHR** tid så väl lage an/
At **RJKE** / **KYRKAN** tienas kax

EHR förra Värck med * nöje visar /
I värld är draga Brästlig skrud /
Det sen're hvor en ålskar / prisar /
Och stämmer in i sådant liud:
I fallen är till mycket meer
Allenaft lyckan till **EHR** seer:

Jag önskar Himlen täcks **EHR** ledar
Opp till det ständ och heders=grad,
Där I **EHR** Gåfvor kund' utbreda
Och tiena både land och stad /
At sällhet vor **EHR** wandrings båth /
Och jag får **EHR** då följa åh!

ERIC AHLSTEDT
Borea Finlandus.